

RÅDSDIREKTIV 96/67/EF**2001/EØS/46/53****av 15. oktober 1996****om adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester
i lufthavnene i Fællesskapet(*)**

RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fællesskap, særlig artikkel 84 nr. 2,

under henvisning til forslag fra Kommisjonen⁽¹⁾,

under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité⁽²⁾,

etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 189 C⁽³⁾ og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Fællesskapet har gradvis utformet en felles politikk for lufttransport med henblikk på å innføre det indre marked, i samsvar med traktatens artikkel 7 A, for dermed å fremme en bærekraftig økonomisk og sosial utvikling.
- 2) Traktatens artikkel 59 har som mål å oppheve restriksjonene på adgangen til å yte tjenester i Fællesskapet. I samsvar med traktatens artikkel 61 må dette målet nås innen rammen av den felles transportpolitikk.
- 3) Ved rådsforordning 2407/92/EØF⁽⁴⁾, 2408/92/EØF⁽⁵⁾ og 2409/92/EØF⁽⁶⁾ er dette mål nådd for så vidt angår lufttransporttjenester i egentlig forstand.
- 4) Lufthavnrelaterte tjenester er en forutsetning for at lufttransporten skal fungere hensiktsmessig, og utgjør et avgjørende bidrag til effektiv bruk av lufttransportinfrastrukturen.
- 5) Å åpne for adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester bør bidra til å redusere luftfartsselskaperens driftskostnader og bedre kvaliteten på tjenestene som ytes lufthavnbrukerne.

- 6) I lys av nærhetsprinsippet er det avgjørende at adgangen til markedet for lufthavnrelaterte tjenester gjennomføres på fællesskapsplan, samtidig som medlemsstatene gis mulighet til å ta hensyn til sektorens særegne karakter.
- 7) I sin melding av juni 1994 kalt «Veien framover for sivil luftfart i Europa» sa Kommisjonen at den før utgangen av 1994 ville ta initiativet til å gjennomføre adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester i lufthavnene i Fællesskapet. Rådet har i sin resolusjon av 24. oktober 1994 om situasjonen innen sivil luftfart i Europa⁽⁷⁾ bekreftet nødvendigheten av å ta hensyn til de krav situasjonen i lufthavnene innebærer ved gjennomføringen av denne åpningen.
- 8) I sin resolusjon av 14. februar 1995 om sivil luftfart i Europa⁽⁸⁾ gjentok Europaparlamentet sitt ønske om at det tas hensyn til den virkning adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester har på arbeids- og sikkerhetsforholdene ved lufthavnene i Fællesskapet.
- 9) Fri adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester er forenlig med tilfredsstillende drift av lufthavnene i Fællesskapet.
- 10) Adgangen til markedet for lufthavnrelaterte tjenester må innføres gradvis og tilpasses sektorens krav.
- 11) Ved visse kategorier lufthavnrelaterte tjenester kan markedsadgang og egentjeneste komme i konflikt med hensynet til alminnelig og driftsmessig sikkerhet, kapasitet og plassbehov. Det er derfor nødvendig å kunne begrense antallet tjenesteytere med tillatelse til å yte disse kategoriene tjenester. Det bør være mulig også å begrense utøvelsen av egentjenester. I et slikt tilfelle må kriteriene for begrensning være relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende.
- 12) Dersom antallet ytere av lufthavnrelaterte tjenester begrenses, krever effektiv konkurranse at minst én av tjenesteyterne i overskuelig framtid er uavhengig av både lufthavnadministrasjonen og det dominerende luftfartsselskapet.
- 13) Dersom lufthavnene skal fungere tilfredsstillende, må de kunne forbeholde seg administrasjonen av visse

(*) Denne fællesskapsrettsakten, kunngjort i EFT L 272 av 25.10.1996, s. 36, er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 79/2000 av 2. oktober 2000 om endring av EØS-avtalens vedlegg XIII (Transport), se EØS-tillegget til De Europeiske Fællesskaps Tidende nr. 59 av 14.12.2000, s. 18.

⁽¹⁾ EFT nr. C 142 av 8.6.1995, s. 7 og EFT nr. C 124 av 27.4.1996, s. 19.

⁽²⁾ EFT nr. C 301 av 13.11.1995, s. 28.

⁽³⁾ Europaparlamentsuttalelse av 16. november 1995 (EFT nr. C 323 av 4.12.1995, s. 106), Rådets felles holdning av 28. mars 1996 (EFT nr. C 134 av 6.5.1996, s. 30) og europaparlamentsbeslutning av 16. juli 1996 (EFT nr. C 261 av 9.9.1996).

⁽⁴⁾ EFT nr. L 240 av 24.8.1992, s. 1.

⁽⁵⁾ EFT nr. L 240 av 24.8.1992, s. 8. Forordningen endret ved tiltredelsesakten av 1994.

⁽⁶⁾ EFT nr. L 240 av 24.8.1992, s. 15.

⁽⁷⁾ EFT nr. C 309 av 5.11.1994, s. 2.

⁽⁸⁾ EFT nr. C 56 av 6.3.1995, s. 28.

infrastrukturer som det av tekniske grunner eller av lønnsomhets- eller miljøhensyn er vanskelig å dele opp eller ha flere av. Sentralisert administrasjon av slike infrastrukturer må imidlertid ikke hindre tjenesteytere eller lufthavnbrukere som utøver egentjenester i å benytte seg av dem.

- 14) I visse tilfeller kan ovennevnte begrensninger skape slike problemer at de berettiger begrensninger i markedsadgangen eller utøvelsen av egentjenester, forutsatt at slike begrensninger er relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende.
- 15) Formålet med slike unntak må være å gi lufthavnmyndighetene mulighet til å overvinne eller i det minste lette begrensningene. Disse unntakene må godkjennes av Kommissjonen, som skal bistås av en rådgivende komité, og gis for et bestemt tidsrom.
- 16) Dersom effektiv og rettferdig konkurranse skal opprettholdes med et begrenset antall ytere av lufthavnrelaterte tjenester, må de velges ut etter en oversiktlig og upartisk framgangsmåte. Yterne av lufthavnrelaterte tjenester bør velges ut i samråd med lufthavnbrukerne, ettersom prisen og kvaliteten på de etterspurte tjenester først og fremst har betydning for dem.
- 17) Det er derfor nødvendig at brukerne er representert og rådspørres ved utvelgingen av tjenesteytere med tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester, og dette bør skje ved at det nedsettes en komité sammensatt av representanter for brukerne.
- 18) Under visse omstendigheter og på visse vilkår, er det i forbindelse med utvelgingen av ytere av lufthavnrelaterte tjenester mulig å utvide forpliktelsen til offentlig tjenesteytelse til å omfatte andre lufthavner i samme geografiske område i den berørte medlemsstat.
- 19) Også lufthavnadministrasjonen kan tilby lufthavnrelaterte tjenester og øve betydelig innflytelse på konkurransen mellom tjenesteyterne gjennom de beslutninger den treffer. For å opprettholde rettferdig konkurranse er det derfor avgjørende at lufthavnene pålegges å føre atskilte regnskaper for forvaltningsvirksomhet og administrasjon av infrastrukturen på den ene siden, og ytelse av lufthavnrelaterte tjenester på den andre siden.
- 20) En lufthavn kan ikke subsidiere virksomheten innen lufthavnrelaterte tjenester med inntekter den har fra sin funksjon som lufthavnmyndighet.
- 21) De samme kravene om oversiktlighet må få anvendelse for alle som ønsker å tilby lufthavnrelaterte tjenester til tredjemann.
- 22) For å gi lufthavnene mulighet til å fylle sin funksjon som administrator av infrastrukturen og ivareta alminnelig og driftsmessig sikkerhet på lufthavnområdet samt sikre vern av miljøet og overholdelse av gjeldende sosiallovgivning, må medlemsstatene kunne gjøre ytelsen av lufthavnrelaterte tjenester avhengig av tillatelse. Kriteriene for å gi slik tillatelse må være objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende.
- 23) Av de samme grunner må medlemsstatene beholde myndigheten til å fastsette og anvende de regler som er nødvendige for at lufthavninfrastrukturen skal fungere tilfredsstillende. Disse reglene må stå i forhold til det ønskede mål, og må ikke i praksis medføre at markedsadgangen og adgangen til å utøve egentjenester innskrenkes til et lavere nivå enn det som fastsettes i dette direktiv. Reglene må være forenlige med prinsippene om objektivitet, oversiktlighet og ikke-diskriminering.
- 24) Medlemsstatene må beholde myndigheten til å sikre arbeidstakere i virksomheter som yter lufthavnrelaterte tjenester et passende nivå av vern for deres sosiale rettigheter.
- 25) Tjenesteytere med tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester og lufthavnbrukere med tillatelse til å utøve egentjenester må sikres adgang til lufthavnanleggene i tilstrekkelig grad til at de kan utøve sine rettigheter, og til at effektiv og rettferdig konkurranse kan finne sted. Det må imidlertid kunne innkreves avgift for slik adgang.
- 26) Det er rimelig at rettighetene som gis i henhold til dette direktiv, får anvendelse på tjenesteytere og lufthavnbrukere fra tredjestater bare i tilfeller av full gjensidighet. Dersom det ikke foreligger slik gjensidighet, bør medlemsstaten kunne oppheve rettighetene for nevnte tjenesteytere og brukere.
- 27) Den 2. desember 1987 ble det i London i en felles erklæring fra Kongeriket Spanias og Det forente kongerikets utenriksministere oppnådd enighet mellom de to stater om en ordning for økt samarbeid om bruken av Gibraltar lufthavn, og denne ordningen er ennå ikke iverksatt.
- 28) Anvendelsen av dette direktiv berører ikke traktatens regler. Særlig skal Kommissjonen fortsatt overvåke at reglene blir overholdt ved i nødvendig utstrekning å utøve sin myndighet i henhold til traktatens artikkel 90 —

VEDTATT DETTE DIREKTIV:

Artikkel 1

Virkeområde

1. Dette direktiv får på følgende vilkår anvendelse på enhver lufthavn som ligger på en medlemsstats territorium, omfattes av traktatens bestemmelser og er åpen for ervervsmessig luftfartsvirksomhet:

- a) Bestemmelsene i artikkel 7 nr. 1 om andre kategorier lufthavnrelaterte tjenester enn dem som er nevnt i artikkel 7 nr. 2, får fra 1. januar 1998 anvendelse på enhver lufthavn uansett trafikkmengde.
- b) Bestemmelsene om de kategorier lufthavnrelaterte tjenester som er nevnt i artikkel 7 nr. 2, får fra 1. januar 1998 anvendelse på lufthavner der trafikken årlig overskrider eller er lik 1 million passasjerbevegelser eller 25 000 tonn frakt.
- c) Bestemmelsene om de kategorier lufthavnrelaterte tjenester som er nevnt i artikkel 6, får fra 1. januar 1999 anvendelse på lufthavner
- der trafikken årlig overskrider eller er lik 3 millioner passasjerbevegelser eller 75 000 tonn frakt, eller
 - der trafikken i løpet av seks månedersperioden regnet fra 1. april eller 1. oktober foregående år overskred eller var lik 2 millioner passasjerbevegelser eller 50 000 tonn frakt.

2. Uten hensyn til nr. 1 får bestemmelsene i dette direktiv anvendelse fra 1. januar 2001 på enhver lufthavn som ligger på en medlemsstats territorium, omfattes av traktatens bestemmelser og er åpen for ervervsmessig luftfartsvirksomhet og som har en trafikk som årlig overskrider eller er lik 2 millioner passasjerbevegelser eller 50 000 tonn frakt.

3. Dersom én av tersklene for frakt nevnt i denne artikkel nås i en lufthavn uten at den tilsvarende terskel for passasjerbevegelser nås, får bestemmelsene i dette direktiv ikke anvendelse på de kategorier lufthavnrelaterte tjenester som utelukkende gjelder passasjerer.

4. Kommisjonen skal til orientering offentliggjøre i *De Europaiske Fellesskaps Tidende* en liste over lufthavnene omhandlet i denne artikkel. Listen skal første gang offentliggjøres innen tre måneder etter at dette direktiv er trådt i kraft, deretter én gang per år.

Medlemsstatene skal innen 1. juli hvert år oversende Kommisjonen de data som er nødvendige for å utarbeide listen.

5. Anvendelsen av dette direktiv på Gibraltar lufthavn skal ikke berøre henholdsvis Kongeriket Spanias og Det forente kongerikets standpunkter i forbindelse med tvisten om suvereniteten over territoriet der lufthavnen ligger.

6. Anvendelsen av dette direktiv på Gibraltar lufthavn skal utsettes til ordningene fastsatt i felleserklæringen til utenriksministrene for Kongeriket Spania og Det forente kongeriket av 2. desember 1987 er iverksatt. Når dette skjer, vil de to staters regjeringer samme dag underrette Rådet.

Artikkel 2

Definisjoner

I dette direktiv menes med

- a) «lufthavn»: ethvert område spesielt tilpasset luftfartøyers landing, avgang og bevegelser, herunder tilhørende anlegg som kan være nødvendige av hensyn til lufttrafikken og service for luftfartøyer, samt anlegg som er nødvendige for å betjene ervervsmessig flyging,
- b) «lufthavnsystem»: to eller flere lufthavner som er oppført sammen fordi de betjener samme by eller gruppe av byer, som angitt i vedlegg II til rådsforordning 2408/92/EØF av 23. juli 1992 om EF-luftfartsselskapers adgang til flyruter innenfor Fellesskapet,
- c) «lufthavnadministrasjon»: et organ som, eventuelt i forbindelse med annen virksomhet, har som oppgave å administrere og forvalte lufthavninfrastrukturene i henhold til nasjonal lov eller forskrift, og å samordne og kontrollere virksomheten til de ulike foretak i den aktuelle lufthavnen eller det aktuelle lufthavnsystemet,
- d) «lufthavnbruker»: enhver fysisk eller juridisk person som er ansvarlig for lufttransport av personer, post og/eller frakt fra eller til den aktuelle lufthavn,
- e) «lufthavnrelaterte tjenester»: de tjenester som ytes lufthavnbrukere i en lufthavn som beskrevet i vedlegget,
- f) «egentjeneste»: en situasjon der en lufthavnbruker selv direkte ivaretar én eller flere kategorier lufthavnrelaterte tjenester uten å inngå noen form for kontrakt med tredjemann for denne tjenesteytelsen. I henhold til denne definisjon anses lufthavnbrukere ikke som tredjemenn i forholdet til andre brukere når
- én har en flertallsandel i en annen, eller når
 - flertallsandelen innehas av samme organ som hos den andre,
- g) «yter av lufthavnrelaterte tjenester»: enhver fysisk eller juridisk person som yter én eller flere kategorier lufthavnrelaterte tjenester til tredjemann.

Artikkel 3

Lufthavnadministrasjon

1. Dersom en lufthavn eller et lufthavnsystem ikke forvaltes og drives av ett organ, men av flere særskilte organer, skal for dette direktivs formål hvert av disse organene betraktes som en del av lufthavnadministrasjonen.

2. Dersom det opprettes bare én administrasjon for flere lufthavner eller lufthavnsystemer, skal på samme måte hver lufthavn eller hvert lufthavnsystem betraktes særskilt for dette direktivs formål.

3. Dersom lufthavnadministrasjonene overvåkes eller kontrolleres av en nasjonal offentlig myndighet, skal nevnte myndighet, innen rammen av sine rettslige forpliktelser, sørge for gjennomføringen av dette direktiv.

Artikkel 4

Atskillelse av regnskaper

1. En lufthavnadministrasjon, en lufthavnbruger eller en yter av lufthavnrelaterte tjenester som tilbyr lufthavnrelaterte tjenester skal holde regnskapene for disse tjenestene strengt atskilt fra regnskapene for sine øvrige typer virksomhet, i samsvar med gjeldende handelspraksis.

2. En uavhengig kontrollør utpekt av medlemsstaten skal påse at det foreligger atskilte regnskaper.

Kontrolløren skal også påse at det ikke finner sted finansielle overføringer mellom den virksomhet administrasjonen utøver som lufthavnmyndighet og dens virksomhet innen lufthavnrelaterte tjenester.

Artikkel 5

Lufthavnbrukernes komité

1. Senest tolv måneder etter at dette direktiv er trådt i kraft, skal medlemsstatene sørge for at det for hver av de berørte lufthavner opprettes en komité sammensatt av representanter for lufthavnbrukerne eller organisasjoner som representerer dem.

2. Alle lufthavnbrukere skal ha rett til å delta i komiteen, eller være representert der av en organisasjon utpekt for dette formål, dersom de ønsker det.

Artikkel 6

Ytelse av lufthavnrelaterte tjenester til tredjemann

1. Medlemsstatene skal treffe de nødvendige tiltak i samsvar med ordningene fastsatt i artikkel 1 for å sikre ytere av lufthavnrelaterte tjenester fri adgang til markedet for ytelse av slike tjenester til tredjemenn.

Medlemsstatene skal ha rett til å kreve at ytere av lufthavnrelaterte tjenester er etablert innenfor Fellesskapet.

2. Medlemsstatene kan begrense antallet tjenesteytere med tillatelse til å yte følgende kategorier lufthavnrelaterte tjenester:

- håndtering av bagasje,
- plattformtjeneste,

- drivstoff- og oljetjenester,
- håndtering av frakt og post for så vidt angår den fysiske håndteringen av frakt og post mellom luftfartøyet og flyterminalen ved ankomst, avgang og i transitt.

De kan imidlertid ikke begrense antallet til mindre enn to for hver kategori lufthavnrelaterte tjenester.

3. Fra 1. januar 2001 skal dessuten minst én av tjenesteyterne som har tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester ikke være direkte eller indirekte kontrollert av

- lufthavnadministrasjonen,
- en lufthavnbruger som har utført mer enn 25 % av den persontransport eller frakt som ble registrert ved lufthavnen i løpet av året før det år utvelgingen av disse tjenesteyterne fant sted,
- et organ som kontrollerer eller direkte eller indirekte blir kontrollert av nevnte lufthavnadministrasjon eller lufthavnbruger.

En medlemsstat kan imidlertid senest 1. juli 2000 anmode om at forpliktelsen omhandlet i dette nr. utsettes til 31. desember 2002.

Kommisjonen, med bistand fra komiteen nevnt i artikkel 10, skal gjennomgå slike anmodninger og kan vedta å etterkomme dem på bakgrunn av utviklingen innen sektoren, og særlig ut fra situasjonen på lufthavner som kan sammenlignes med hensyn til trafikkmengde og trafikkmønster.

4. Dersom medlemsstatene i henhold til nr. 2 begrenser antallet tjenesteytere med tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester, skal det ikke være til hinder for at en lufthavnbruger, uansett hvilken del av lufthavnen vedkommende er blitt tildelt, for hver kategori lufthavnrelaterte tjenester underlagt begrensninger skal ha et reelt valg mellom minst to tjenesteytere, på vilkårene fastsatt i nr. 2 og 3.

Artikkel 7

Egentjeneste

1. Medlemsstatene skal treffe de tiltak som er nødvendige i samsvar med ordningene fastsatt i artikkel 1 for å sikre adgangen til å utøve egentjeneste.

2. For følgende kategorier lufthavnrelaterte tjenester:

- håndtering av bagasje,
- plattformtjeneste,
- drivstoff- og oljetjenester,
- håndtering av frakt og post for så vidt angår den fysiske håndteringen av frakt og post mellom luftfartøyet og flyterminalen ved ankomst, avgang og i transitt,

kan imidlertid medlemsstatene la retten til å utøve egentjeneste være forbeholdt minst to lufthavnbrukere, forutsatt at de er valgt ut fra relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende kriterier.

*Artikkel 8***Sentraliserte infrastrukturer**

1. Uten hensyn til anvendelsen av artikkel 6 og 7 kan medlemsstatene overlate til lufthavnadministrasjonen eller et annet organ å administrere de sentraliserte infrastrukturer som brukes ved ytelse av lufthavnrelaterte tjenester, og som det ut fra kompleksitet, kostnader eller miljøvirkning er umulig å dele opp eller ha flere av, f.eks. systemer for bagasjesortering, avising, rensing av vann og drivstoffordeling. De kan pålegge ytere av lufthavnrelaterte tjenester og lufthavnbrukere som utøver egentjenester å bruke disse infrastrukturene.

2. Medlemsstatene skal sørge for at administrasjonen av disse infrastrukturene er oversiktlig, objektiv og ikke-diskriminerende, og særlig at den ikke hindrer adgangen til dem for ytere av lufthavnrelaterte tjenester eller lufthavnbrukere som utøver egentjenester innenfor de rammer som er fastsatt i dette direktiv.

*Artikkel 9***Unntak**

1. Dersom bestemte begrensninger med hensyn til disponibel plass og kapasitet i en lufthavn, særlig med årsak i overbelastning og grad av arealbruk, umuliggjør adgang til markedet og/eller utøvelse av egentjenester i det omfang som er fastsatt ved dette direktiv, kan den berørte medlemsstat vedta å

- a) begrense antallet av dem som yter én eller flere andre kategorier lufthavnrelaterte tjenester enn dem nevnt i artikkel 6 nr. 2 i hele lufthavnen eller deler av den. I dette tilfellet får bestemmelsene i artikkel 6 nr. 2 og 3 anvendelse,
- b) la ytelsen av én eller flere kategorier lufthavnrelaterte tjenester som nevnt i artikkel 6 nr. 2, være forbeholdt én enkelt tjenesteyter,
- c) la utøvelsen av egentjenester være forbeholdt et begrenset antall lufthavnbrukere for andre kategorier lufthavnrelaterte tjenester enn dem som er nevnt i artikkel 7 nr. 2, forutsatt at disse brukerne er valgt ut fra relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende kriterier,
- d) forby egentjeneste eller begrense den til én enkelt lufthavnbruker for de kategorier lufthavnrelaterte tjenester som er nevnt i artikkel 7 nr. 2.

2. Alle vedtak om unntak som gjøres i henhold til nr. 1 skal

- a) presisere kategorien eller de kategorier lufthavnrelaterte tjenester som omfattes av unntaket, og de bestemte begrensninger med hensyn til disponibel plass og kapasitet som gjør det berettiget,

- b) være ledsaget av en plan for egnede tiltak med henblikk på å overvinne begrensningene.

Unntakene skal dessuten ikke

- i) urettmessig skade dette direktivs formål,
- ii) forårsake konkurransevridning mellom ytere av lufthavnrelaterte tjenester og/eller lufthavnbrukere som utøver egentjeneste,
- iii) være unødig omfattende.

3. Medlemsstatene skal underrette Kommissjonen om ethvert unntak de gjør vedtak om på grunnlag av nr. 1, og om grunnene som gjør det berettiget, senest tre måneder før det trår i kraft.

Kommissjonen skal offentliggjøre et sammendrag av vedtakene den underrettes om, i *De Europeiske Fællesskaps Tidende*, og oppfordre de berørte parter til å inngi kommentarer.

4. Kommissjonen skal foreta en grundig undersøkelse av de vedtak om unntak en medlemsstat har oversendt. For dette formål skal Kommissjonen utarbeide en detaljert analyse av situasjonen og en undersøkelse av egnede tiltak medlemsstaten framlegger, for å kunne kontrollere at de anførte vansker foreligger, og at det er umulig å åpne for adgang til markedet og/eller utøvelse av egentjeneste i den grad som fastsettes i dette direktiv.

5. Etter å ha foretatt undersøkelsen og samråd seg med den berørte medlemsstat, kan Kommissjonen godkjenne medlemsstatens vedtak eller motsette seg det, dersom den mener at de anførte vansker ikke er dokumentert eller ikke er så alvorlige at de gjør et vedtak om unntak berettiget. Etter å ha samråd seg med den berørte medlemsstat, kan Kommissjonen også kreve at medlemsstaten endrer unntakets omfang eller begrenser det til å gjelde bare de delene av en lufthavn eller et lufthavnsystem der de anførte vansker er fastslått.

Senest tre måneder etter at medlemsstaten har gitt sin underretning, skal Kommissjonen gjøre vedtak, som offentliggjøres i *De Europeiske Fællesskaps Tidende*.

6. Vedtak om unntak som gjøres av medlemsstatene i henhold til nr. 1, kan ikke ha en varighet på mer enn tre år, bortsett fra vedtak om unntak etter nr. 1 bokstav b). Senest tre måneder før utløpet av dette tidsrommet skal medlemsstaten på nytt gjøre vedtak om enhver anmodning om unntak, som også omfattes av framgangsmåten i denne artikkel.

Unntak det gjøres vedtak om i henhold til nr. bokstav b) kan ikke ha en varighet på mer enn to år. Imidlertid kan enhver medlemsstat, på grunnlag av bestemmelsene i nr. 1, anmode om at tidsrommet én gang forlenges med to år. Kommissjonen skal, med bistand fra komiteen nevnt i artikkel 10, ta stilling til en slik anmodning.

*Artikkel 10***Rådgivende komité**

1. Kommisjonen skal bistås av en rådgivende komité sammensatt av representanter for medlemsstatene og ledet av Kommisjonens representant.
2. Komiteen skal gi Kommisjonen råd om anvendelsen av artikkel 9.
3. I tillegg kan Kommisjonen samrå seg med komiteen om ethvert annet spørsmål i forbindelse med anvendelsen av dette direktiv.
4. Komiteen fastsetter sin forretningsorden.

*Artikkel 11***Utvelging av tjenesteytere**

1. Medlemsstatene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å fastsette en prosedyre for utvelging av tjenesteytere med tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester i en lufthavn i de tilfeller da antallet tjenesteytere er begrenset, som omhandlet i artikkel 6 nr. 2 og i artikkel 9. Prosedyren må utarbeides på grunnlag av følgende prinsipper:

- a) Dersom medlemsstatene tar sikte på å utarbeide standardvilkår eller tekniske spesifikasjoner som yterne av lufthavnrelaterte tjenester skal oppfylle, skal vilkårene eller spesifikasjonene utarbeides etter foregående samråd med lufthavnbrukernes komité. Utvelgingskriteriene som fastsettes i standardvilkårene eller de tekniske spesifikasjonene skal være relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende.

Etter å ha underrettet Kommisjonen, kan den berørte medlemsstat fastsette i standardvilkårene eller de tekniske spesifikasjonene som tjenesteyterne må oppfylle, at forpliktelsen til offentlig tjenesteytelse skal omfatte lufthavner som betjener randområder eller områder som ligger etter i utviklingen og som ikke har forretningsmessig betydning, men som er av grunnleggende betydning for den berørte medlemsstat.

- b) Det skal utstedes en anbudsinnbydelse som offentliggjøres i *De Europeiske Fellesskaps Tidende* og som enhver interessert tjenesteyter kan svare på.
- c) Tjenesteyterne skal velges ut
 - i) av lufthavnadministrasjonen etter samråd med lufthavnbrukernes komité, forutsatt at administrasjonen
 - ikke yter tilsvarende lufthavnrelaterte tjenester,
 - ikke direkte eller indirekte kontrollerer et foretak som yter slike tjenester, og

— ikke har noen andel i et slikt foretak,

- ii) i de øvrige tilfeller, av vedkommende myndighet i medlemsstaten som er uavhengig av lufthavnadministrasjonen, etter samråd med lufthavnbrukernes komité og lufthavnadministrasjonen.
- d) Tjenesteyterne skal velges for et tidsrom på høyst sju år.
- e) Dersom en tjenesteyters virksomhet opphører før utløpet av tidsrommet vedkommende er utvalgt for, skal etterfølgeren velges etter samme prosedyre.

2. Dersom antallet tjenesteytere er begrenset i henhold til artikkel 6 nr. 2 eller artikkel 9, kan lufthavnadministrasjonen selv yte lufthavnrelaterte tjenester uten å være underlagt prosedyren for utvelging fastsatt i nr. 1. På samme måte kan administrasjonen gi et annet foretak tillatelse til å yte lufthavnrelaterte tjenester i den berørte lufthavn uten å la det underlegges nevnte prosedyre

— dersom organet direkte eller indirekte kontrollerer foretaket, eller

— dersom foretaket direkte eller indirekte kontrollerer organet.

3. Lufthavnadministrasjonen skal underrette lufthavnbrukernes komité om vedtak gjort i henhold til denne artikkel.

*Artikkel 12***Lufthavner på øyer**

I forbindelse med utvelgingen av tjenesteytere i en lufthavn fastsatt i artikkel 11, kan en medlemsstat utvide forpliktelsen til offentlig tjenesteytelse til å omfatte andre lufthavner i denne medlemsstaten, forutsatt at

- disse lufthavnene ligger på øyer i samme geografiske område,
- trafikken på hver enkelt av lufthavnene årlig utgjør minst 100 000 passasjerbevegelser og
- at denne utvidelsen godkjennes av Kommisjonen, med bistand fra komiteen nevnt i artikkel 10.

*Artikkel 13***Samråd**

Medlemsstatene skal påse at det i forbindelse med anvendelsen av dette direktiv innføres en obligatorisk ordning for samråd mellom lufthavnadministrasjonen, lufthavnbrukernes komité og ytere av lufthavnrelaterte tjenester. Slike samråd skal særlig omfatte prisen på de tjenester det er innrømmet unntak for i henhold til artikkel 9 nr. 1 bokstav b), samt hvordan ytelsen av dem skal organiseres. Det skal holdes samråd minst én gang per år.

*Artikkel 14***Tillatelse**

1. Medlemsstatene kan gjøre virksomheten til en yter av lufthavnrelaterte tjenester eller en lufthavnbruker som benytter seg av egentjenester, avhengig av tillatelse fra en offentlig myndighet som er uavhengig av vedkommende lufthavns administrasjon.

Tillatelse skal gis ut fra kriterier som en sunn finansiell situasjon og tilstrekkelig forsikringsdekning, alminnelig og driftsmessig sikkerhet for anlegg, luftfartøy, utstyr og personer samt miljøvern og overholdelse av relevant sosiallovgivning.

Følgende prinsipper skal overholdes:

- a) kriteriene får anvendelse på de forskjellige tjenesteytere og brukere på en ikke-diskriminerende måte,
- b) de skal være i samsvar med ordningens formål,
- c) de skal ikke føre til at markedsadgangen eller adgangen til å utøve egentjenester i praksis innskrenkes til et lavere nivå enn det som er fastsatt i dette direktiv.

Kriteriene skal offentliggjøres, og tjenesteyteren eller lufthavnbrukeren som utøver egentjenester skal underrettes på forhånd om prosedyren for å få tillatelse.

2. Tillatelsen kan nektes eller trekkes tilbake bare dersom tjenesteyteren eller lufthavnbrukeren som utøver egentjenester, av grunner som beror på dem selv, ikke oppfyller kriteriene omhandlet i nr. 1.

Den berørte tjenesteyter eller lufthavnbruker og lufthavnadministrasjonen skal underrettes om grunnene for nektelsen eller tilbaketrekkingen.

*Artikkel 15***Regler**

Medlemsstaten kan, eventuelt på forslag fra lufthavnadministrasjonen,

- forby en tjenesteyter eller en lufthavnbruker å yte lufthavnrelaterte tjenester eller utøve egentjenester dersom tjenesteyteren eller lufthavnbrukeren ikke overholder reglene vedkommende er pålagt for å sikre at lufthavnen fungerer tilfredsstillende.

Følgende prinsipper skal overholdes:

- a) reglene får anvendelse på de forskjellige tjenesteytere og brukere på en ikke-diskriminerende måte,

b) de skal ha sammenheng med målet som skal nås,

c) de skal ikke føre til at markedsadgangen eller adgangen til å utøve egentjenester i praksis innskrenkes til et lavere nivå enn det som er fastsatt i dette direktiv,

- særlig pålegge ytere av lufthavnrelaterte tjenester på en lufthavn å påta seg, på en rimelig og ikke-diskriminerende måte, forpliktelse til offentlig tjenesteytelse fastsatt ved nasjonal lovgivning eller nasjonale regler, herunder forpliktelsen til å sikre uavbrutt tjenesteytelse.

*Artikkel 16***Adgang til anlegg**

1. Medlemsstatene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at tjenesteytere og lufthavnbrukere som ønsker å utøve egentjenester har adgang til lufthavnanleggene i den grad adgangen er nødvendig for at de kan drive sin virksomhet. Dersom lufthavnadministrasjonen eller eventuelt den offentlige myndighet eller et annet organ som kontrollerer den, fastsetter vilkår for adgangen, skal de være relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende.

2. Plass som er disponibel for lufthavnrelaterte tjenester skal fordeles mellom de forskjellige tjenesteyterne og brukerne som utøver egentjeneste, herunder nye aktører på området, i tilstrekkelig grad til at de kan utøve sine rettigheter og til å sikre effektiv og rettfærdig konkurranse på grunnlag av relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende lover og kriterier.

3. Dersom det innkreves avgift for adgang til anleggene skal avgiften fastsettes ut fra relevante, objektive, oversiktlige og ikke-diskriminerende kriterier.

*Artikkel 17***Alminnelig og driftsmessig sikkerhet**

Bestemmelsene i dette direktiv skal ikke i noe tilfelle berøre medlemsstatenes rettigheter og plikter for så vidt angår offentlig orden samt alminnelig og driftsmessig sikkerhet i lufthavnene.

*Artikkel 18***Vern av sosiale rettigheter og miljøvern**

Uten at anvendelsen av bestemmelsene i dette direktiv berøres og samtidig som fellesskapsrettens øvrige bestemmelser overholdes, kan medlemsstatene treffe de tiltak som er nødvendige for å verne arbeidstakernes sosiale rettigheter samt miljøet.

*Artikkel 19***Overholdelse av nasjonale bestemmelser**

En yter av lufthavnrelaterte tjenester i en lufthavn i en medlemsstat skal overholde de bestemmelser i nasjonal lovgivning som er forenlige med fællesskapsretten.

*Artikkel 20***Gjensidighet**

1. Uten at Fællesskapets internasjonale forpliktelser berøres kan en medlemsstat, dersom det viser seg at en tredjestat i forbindelse med adgang til markedet for lufthavnrelaterte tjenester eller egentjeneste,

- a) *juridisk* eller *faktisk* ikke gir en medlemsstats tjenesteytere og lufthavnbrukere som utøver egentjeneste en behandling som tilsvarende behandlingen medlemsstatene gir den aktuelle tredjestats tjenesteytere eller lufthavnbrukere, eller
- b) *juridisk* eller *faktisk* ikke gir en medlemsstats tjenesteytere og lufthavnbrukere som utøver egentjeneste nasjonal behandling, eller
- c) gir andre tredjestaters ytere av lufthavnrelaterte tjenester og lufthavnbrukere som utøver egentjeneste, en gunstigere behandling enn den den gir en medlemsstats tjenesteytere eller lufthavnbrukere som utøver egentjeneste,

helt eller delvis oppheve de forpliktelser den etter dette direktiv har overfor den berørte tredjestats tjenesteytere og lufthavnbrukere, i samsvar med fællesskapsretten.

2. Den berørte medlemsstat skal underrette Kommissjonen om enhver opphevelse eller tilbaketrekking av rettigheter og forpliktelser.

*Artikkel 21***Klageadgang**

Medlemsstatene eller eventuelt lufthavnadministrasjonene skal sørge for at enhver part som kan godtgjøre sin legitime interesse har rett til å klage på vedtak som gjøres eller enkelttiltak som treffes i henhold til artikkel 7 nr. 2 og artikkel 11-16.

Det skal være adgang til å framsette klagen overfor en nasjonal domstol eller en annen offentlig myndighet enn lufthavnadministrasjonen for vedkommende lufthavn,

eventuelt uavhengig av den offentlige myndighet som kontrollerer den.

*Artikkel 22***Rapport og revisjon**

Medlemsstatene skal oversende Kommissjonen de opplysninger som er nødvendige for at den kan utarbeide en rapport om anvendelsen av dette direktiv.

Denne rapporten skal sammen med eventuelle forslag til revisjon av direktivet utarbeides senest 31. desember 2001.

*Artikkel 23***Gjennomføring**

1. Medlemsstatene skal sette i kraft de lover og forskrifter som er nødvendige for å etterkomme dette direktiv, senest ett år etter at det er kunngjort i *De Europeiske Fællesskaps Tidende*. De skal umiddelbart underrette Kommissjonen om dette.

Disse bestemmelsene skal, når de vedtas av medlemsstatene, inneholde en henvisning til dette direktiv, eller det skal vises til direktivet når de kunngjøres. Nærmere regler for henvisningen fastsettes av medlemsstatene.

2. Medlemsstatene skal oversende Kommissjonen teksten til de lover og forskrifter som de vedtar på det området dette direktiv omhandler.

*Artikkel 24***Ikrafttredelse**

Dette direktiv trer i kraft den tjuende dag etter at det er kunngjort i *De Europeiske Fællesskaps Tidende*.

*Artikkel 25***Mottakere**

Dette direktiv er rettet til medlemsstatene.

Utfærdiget i Luxembourg, 15. oktober 1996.

For Rådet

B. HOWLIN

Formann

VEDLEGG

LISTE OVER LUFTHAVNRELATERTE TJENESTER

1. Administrasjonstjenester og kontroll på bakken omfatter
 - 1.1. representasjon av og forbindelse med lokale myndigheter eller enhver annen myndighet, utlegg på vegne av lufthavnbrukeren og framskaffelse av lokaler til vedkommendes representanter,
 - 1.2. kontroll i forbindelse med lasting, meldinger og telekommunikasjon,
 - 1.3. behandling, lagring, håndtering og administrasjon av lasteenheter,
 - 1.4. enhver annen kontrollvirksomhet før, under eller etter flyging og enhver annen administrativ tjeneste lufthavnbrukeren etterspør.
2. Betjening av passasjerer omfatter enhver form for tjenesteytelse til passasjerer ved ankomst, avgang, transitt eller korresponderende flyging, særlig kontroll av billetter og reisedokumenter, bagasjeregistrering og transport fram til systemet for bagasjesortering.
3. Håndtering av bagasje omfatter håndtering i sorteringsområdet, sortering, forberedelse til forsendelse, lasting på og lossing av innretninger beregnet på å bringe bagasjen fra luftfartøyet til sorteringsområdet og omvendt, samt transport av bagasje fra sorteringsområdet til utleveringsområdet.
4. Håndtering av frakt og post omfatter
 - 4.1. når det gjelder frakt, fysisk håndtering av frakt ved eksport, import og transitt, behandling av dokumenter forbundet med dette, tollformaliteter og ethvert sikkerhetstiltak som partene er blitt enige om eller som omstendighetene krever,
 - 4.2. når det gjelder post, fysisk håndtering av post ved ankomst og avgang, behandling av dokumenter forbundet med dette og ethvert sikkerhetstiltak som partene er blitt enige om eller som omstendighetene krever.
5. Manøvreringsområde- og oppstillingsplattformtjenester omfatter
 - 5.1. dirigering på bakken av luftfartøyet ved ankomst og avgang(*),
 - 5.2. tjenesteytelse ved parkering av flyet og levering av egnet utstyr(*),
 - 5.3. kommunikasjon mellom luftfartøyet og yteren av manøvreringsområde- og oppstillingsplattformtjenester(*),
 - 5.4. lasting og lossing av flyet, herunder levering og drift av nødvendig utstyr, transport av besetning og passasjerer mellom luftfartøyet og flyterminalen samt transport av bagasje mellom luftfartøyet og flyterminalen,
 - 5.5. tjenesteytelse ved start av luftfartøyet og levering av egnet utstyr,
 - 5.6. forflytning av luftfartøyet ved ankomst og avgang samt levering og drift av nødvendig utstyr,
 - 5.7. transport av mat- og drikkevarer til og fra luftfartøyet samt lasting og lossing av dette.
6. Service for luftfartøyet omfatter
 - 6.1. utvendig og innvendig rengjøring av luftfartøyet, toalett-service og vannforsyning,
 - 6.2. kjøling og oppvarming av kabinen, fjerning av snø og is fra luftfartøyet, avising av luftfartøyet,
 - 6.3. omflytting i kabinen ved hjelp av egnet kabinutstyr, lagring av slikt utstyr.
7. Drivstoff- og oljetjenester omfatter
 - 7.1. organisering og gjennomføring av drivstoffpåfylling og -tømming, herunder lagring av drivstoff og kontroll av kvalitet og levert mengde,
 - 7.2. påfylling av olje og andre væsker.
8. Vedlikehold av luftfartøyet omfatter

(*) Forutsatt at luftfartstjenesten ikke yter disse tjenestene.

- 8.1. rutinemessige operasjoner før flyging,
 - 8.2. særskilte operasjoner/tjenester som lufthavnbrukeren krever,
 - 8.3. levering og administrasjon av reservedeler og av det nødvendige utstyr for vedlikehold,
 - 8.4. anmodning om eller bestilling av oppstillingsplass og/eller hangaropphold for utføring av vedlikehold.
 9. Tjenester i forbindelse med luftfartsoperasjoner og administrasjon knyttet til besetningen omfatter
 - 9.1. forberedelse av flygingen i avgangslufthavnen eller ethvert annet sted,
 - 9.2. tjenesteytelse under flyging, herunder eventuell omlegging av luftfartøyets rute,
 - 9.3. tjenester etter flyging,
 - 9.4. administrasjon knyttet til besetningen.
 10. Bakketransporttjenester omfatter
 - 10.1. organisering og gjennomføring av transport for passasjerer, besetning, bagasje, frakt og post mellom forskjellige flyterminaler i samme lufthavn, men ikke transport mellom luftfartøyet og ethvert annet punkt innenfor samme lufthavn,
 - 10.2. all særskilt transport som lufthavnbrukeren etterspør.
 11. Forpleining omfatter
 - 11.1. forbindelse med leverandører og administrasjon,
 - 11.2. lagring av mat- og drikkevarer og nødvendig utstyr for tilberedning av slike varer,
 - 11.3. rengjøring av utstyr,
 - 11.4. klargjøring og levering av utstyr samt av mat- og drikkevarer.
-